

AYRIM GIDROLIZLANUVCHI TANINLARNING AORTA SILLIQ MUSKUL PREPARATIGA RELAKSANT TA‘SIRIDA SARKOPLAZMATIK RETIKULUM RIANODIN RETSEPTORINING ISHTIROKINI BAHOLASH

Mutalipov Azizbek Abdullajon o‘g‘li¹., Usmonov Po‘lat Bekmurodovich².,
Zaynabiddinov Anvar Erkinjonovich³., Mirzaolimova Gulhayo Jasurbek qizi⁴.,
Raximov Raxmatillo Nurallievich⁵.

Email: azizbekabdullajonolivich@gmail.com

Annotatsiya: Silliq muskul hujayralari sarkoplazmatik retikulum (SR) Ca^{2+} -transport tizimlari ya‘ni rianodin retseptori (RyR) va inozitol-1,4,5-trisfosfat retseptori (IP_3R) hamda Ca^{2+} -ATFaza (SERCA) asosan SMH lari Ca^{2+} gomeostazining regulatsiyasida muhim ahamiyat kasb etadi [1; 50-86-b.; 2; 266-286-b.]. SERCA faolligi orqali Ca^{2+} gomeostazida va hujayra ichki $[Ca]_i$ konsentratsiyasini kamaytirishda ishtirok etadi. Shuningdek, SERCA orqali Ca^{2+} ionlarining konsentratsiyasi kamaytiriladi va silliq muskul hujayralarining bo‘shashishiga olib keladi [3; 84-93-b.]. IP_3R retseptorlari - yoki rianodin retseptorlari (RyR) – SR dan sitozolga Ca^{2+} ionlarining chiqishini ta‘minlovchi kanallar hisoblanadi [4; 2-9-b.]. Yuqorida keltirilgan ma‘lumotlarni hisobga olib, ushbu tadqiqot ishining maqsadi *1,2,6-tri-O-galloil-β-D-gulyukoza (GT-2)* gidrolizlanuvchi taninining aorta silliq muskul preparatiga relaksant ta‘sirida sarkoplazmatik retikulum rianodin retseptorining ishtirokinini baholash mexanizmini o‘rganishdan iborat.

Kalit so‘zlar: aorta silliq muskuli, gidrolizlanuvchi taninlar, vazorelaksant, ion kanallari, verapamil, fentolamin.

Abstract: Smooth muscle cell sarcoplasmic reticulum (SR) Ca^{2+} -transport systems, i.e. ryanodine receptor (RyR) and inositol-1,4,5-trisphosphate receptor (IP_3R) and Ca^{2+} -ATPase (SERCA) mainly SMHs are important in regulation of Ca^{2+} homeostasis becomes important [1; pp. 50-86; 2; pp. 266-286]. Through its activity, SERCA is involved in Ca^{2+} homeostasis and reduction of intracellular $[Ca]_i$ concentration. Also, through SERCA, the concentration of Ca^{2+} ions is reduced and causes relaxation of smooth muscle cells [3; pp. 84-93]. IP_3R receptors - or ryanodine receptors (RyR) - are channels that ensure the release of Ca^{2+} ions from the SR to the cytosol [4; pp. 2-9]. Taking into account the above information, the purpose of this study is to study the mechanism of sarcoplasmic reticulum ryanodine receptor activation during the relaxant effect of 1,2,6-tri-O-galloyl- β -D-glucose (GT-2) hydrolyzable tannin on aortic smooth muscle preparation. consists of

Key words: aortic smooth muscle, hydrolyzable tannins, vasorelaxant, ion channels, verapamil, phentolamine.

Аннотация: Саркоплазматический ретикулум (SR) гладкомышечных клеток: Ca^{2+} -транспортные системы, т.е. рианодинорый рецептор (RyR) и инозитол-1,4,5-трифосфатный рецептор (IP_3R) и Ca^{2+} -АТФаза (SERCA), главным образом SMH, играют важную роль в регуляции Ca^{2+} . гомеостаз становится важным [1; стр. 50-86; 2; С. 266-286]. Благодаря своей активности SERCA участвует в гомеостазе Ca^{2+} и снижении внутриклеточной концентрации $[Ca]_i$. Также благодаря SERCA концентрация ионов Ca^{2+} снижается и вызывает расслабление гладкомышечных клеток [3; С. 84-93]. Рецепторы IP_3R – или рианодиновые рецепторы (RyR) – представляют собой каналы, обеспечивающие выход ионов Ca^{2+} из СР в цитозоль [4; стр. 2-9]. Учитывая

вышеизложенное, целью настоящего исследования является изучение механизма активации рианодиновых рецепторов саркоплазматического ретикулула при релаксирующем действии 1,2,6-три-О-галлоил- β -D-глюкозы (ГТ-2). гидролизуемый танин на препарате гладких мышц аорты состоит из.

Ключевые слова: гладкая мышца аорты, гидролизуемые танины, вазорелаксант, ионные каналы, верапамил, фентоламин.

Material va metodlar. Tajribalar oq, zotsiz kalamushlarning (200 – 250 g) aorta prepartida olib borildi. Tajribalarda NaHCO₃, CaCl₂, MgSO₄, glyukoza, verapamil, noradrenalin bitartrat, NaCl, KCl, NaH₂PO₄ reaktivlaridan foydalanildi. Tajriba hayvonlari servikal dislokatsiya usulida jonsizlantirildi va ko‘krak qafasini ochilib, aorta qon tomiri jarrohlik usulida ajratib olindi va doimomiy holatda Krebs – Xenselayt fiziologik eritmasi (mM): NaCl 120,4; KCl 5; NaHCO₃ 15,5; NaH₂PO₄ 1,2; MgCl₂ 1,2; CaCl₂ 2,5; C₆H₁₂O₆ 11,5, pH 7.4.) bilan perfuziyalangan maxsus kameraga (5 ml) joylashtirildi. Tajribalarimizda RyRning aktivatori hisoblangan - kofeindan foydalandik. Fiziologik eritmalar karbogen (95%O₂, 5% CO₂) bilan oksigenlandi, va harorati U-8 ultratermostati yordamida +37°Cda ushlab turildi

Olingan natijalar va ularning tahlili . Biz tajribalarmizda SRdan RyR orqali Ca²⁺-ionlarini chiqishiga polifenollarning ta‘sirini tekshirish uchun RyRning aktivatori hisoblangan - kofeindan foydalandik. Kofein aorta silliq muskul hujayrasi SR RyRga ta‘sir etib u orqali Ca²⁺-ionlarini sitozolga chiqarib qisqarishni vujudga keltiradi. Kofein 10 mM konsentratsiyada aorta muskul preparatida 72,1±4,8% teng bo‘lgan qisqarishni vujudga keltirdi. Ushbu kofein ta‘sirida vujudga kelgan (72,1±4,8%) aorta muskuli qisqarishlariga 1,2,6-tri-O-galloil- β -D-gulyukoza (10-60 mkM) gidrolizlanuvchi taninining konsentratsiyaga bog‘liq ta‘sirini kuzatganimizda 60 mkM da 29,8±2,5%ga kamaytirishi aniqlandi.

Yuqorida keltirilgan tajribalarga to‘liq ishonch hosil qilish va yanada oydinlik kiritish maqsadida biz keyingi tajribalarmizda kofein yordamida chaqirilgan aorta muskuli qisqarishlariga polifenollarni ta‘sir mexanizmlarini aniqlashda inkubatsiya muhitida Ca²⁺-ionlarisiz sharoitda ularni ta‘siri tekshirib ko‘rildi. Tajribalarmizda Ca²⁺=0 sharoitda kofein yordamida chaqirilgan aorta muskuli qisqarish kuchi 37,4±3,9%ga teng bo‘ldi. Muhitda tekshirilayotgan polifenollar mavjud sharoitda ya‘ni polifenollarni oldindan inkubatsiyalash sharoitda kofein yordamida chaqirilgan qisqarishlarni kamayishi kuzatildi (-rasm). Tajribalarda 1,2,6-tri-O-galloil- β -D-gulyukoza 120 mkM inkubatsiyasi sharoitda kofein yordamida chaqirilgan qisqarish kuchi 37,4±3,9%dan mos ravishda 29,8±2,5%ga kamayishi kuzatildi. Ushbu tajriba natijalari kofein ta‘sirida SR RyR orqali chiquvchi Ca²⁺-ionlarini aorta silliq muskuli hujayrasi membranasi joylashgan Ca²⁺-transport tizimlari orqali tashqariga chiqarib yuborilishini ko‘rsatadi.

Xulosa. Ushbu olingan natijalarning tahlili, tekshirilayotgan polifenollarning aorta silliq muskuli qisqarishlariga vazorelaksant ta‘siri SRda joylashgan IP₃R bloklanishi bilan bog‘liq ekanligidan dalolat beradi. Shuningdek, olingan natijalarning tahlili, 1,2,6-tri-O-galloil- β -D-gulyukozaning vazorelaksant ta‘siri asosan plazmolemmada joylashgan Ca²⁺_L-kanali va SRda joylashgan IP₃Rni faoliyatini susaytirishi orqali taminlanishidan dalolat beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ghosh D., Syed A.U., Prada M.P., Nystoriak M.A., Santana L.F., Nieves-Cintrón M., Navedo M.F. Calcium Channels in Vascular Smooth Muscle // Advances in Pharmacology, Volume 78; 2017; p. 49-87

2. Yingzi Zhao, Paul M. Vanhoutte, Susan W.S. Leung. Vascular nitric oxide: Beyond eNOS // *Journal of Pharmacological Sciences* Volume 129, Issue 2, October 2015, Pages 83-94
3. Aihua Zhang, Hua Yu, Chunhong Liu, Chen Song. The Ca²⁺ permeation mechanism of the ryanodine receptor revealed by a multi-site ion model // *Nature Communications* // (2020) 11: 922, p. 1-10
4. Yunusov L., Zaynabiddinov A., Adizov Sh., Khalilov E., Ahmedov F., Mutalipov A., Gayibov U. Vasorelaxant effect of Copsinine and N⁴-Iodine methylate alkaloids // *Biotechnology & Microbiology*. – Irvine, California, 2020. –V.15. – P.52-54.
5. Hoe S.–Z., Lee C.–N., Mok S.–L., Kamaruddin M.Y., Lam S.–K. *Gynura procumbens* Merr. decreases blood pressure in rats by vasodilatation via inhibition of calcium channels // *Clinics*. – 2011. – V.66(1). – P.143–150.
6. Yunusov L.S., Zaynabiddinov A.E., Adizov Sh.M., Xalilov E.X., Axmedov F.Yu., Mutalipov A.A. Vazorelaksantnoe deystvie alkaloidov kopsinin i N⁴-yod metilat kopsinina v zavisimosti ot ximicheskoy struktury // *Universum. Ximiya i biologiya*. – Moskva, 2020. – № 11. – B. 17-23.